

Asia: VN/25570/2023-OM-54

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; uusi välitysmenettelylaki

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä

Roschier Asianajotoimisto Oy:n lausunto 6.2.2026

Roschier Asianajotoimisto Oy on Pohjoismaiden johtavia liikejuridisia asianajotoimistoja. Roschierilla on laaja kokemus kansainvälisistä ja kotimaisista välitysmenettelyistä. Olemme perehtyneet Suomen välimiesoikeusyhdistys ry:n lausuntoon uudesta välitysmenettelylakia koskevasta työryhmän mietinnöstä (Oikeusministeriön julkaisuja – Mietintöjä ja lausuntoja 2025:59) ja yhdyimme siinä esitettyihin näkemyksiin. Katsomme kuitenkin aiheelliseksi esittää tässä näkemyksemme välimiesmenettelylain (967/1992) kokonaisuudistuksen kannalta keskeisistä kysymyksistä.

1. Yleistä

Pidämme välimiesmenettelylain kokonaisuudistusta tervetulleena ja tarpeellisenä. Vuodelta 1992 oleva laki on monilta osin vanhentunut, eikä se vastaa kaikilta osin kansainvälisen välitysmenettelyn nykykäytäntöjä. Lakiehdotus on kokonaisuutena laadukas ja parantaa toteutuessaan merkittävästi Suomen asemaa välitysmenettelyn paikkana.

Erityisen myönteistä on, että lakiehdotus noudattaa pitkälti UNCITRALin mallilakia (jäljempänä "mallilaki"), mikä lisää ennustettavuutta ja helpottaa ulkomaisten asianosaisten, asiamiesten ja välitystuomarien työtä Suomessa käytävissä menettelyissä. Mallilain mukainen rakenne ja terminologia ovat keskeisiä kilpailutekijöitä, kun Suomi pyrkii vahvistamaan asemaansa kansainvälisten välitysmenettelyjen järjestämispaikkana.

2. Termistä välitysoikeuden jäsen

Pidämme lakiehdotuksen pyrkimystä sukupuolineutraaliin sanastoon perusteltuna. Katsomme kuitenkin, että termiä "välitysoikeuden jäsen" tulisi harkita uudelleen ja käyttää sen sijaan jo vakiintunutta termiä "välitystuomari".

Termi "välitystuomari" on viime vuosina jo ehtinyt vakiintua välitysmenettelyn piirissä toimivien lakimiesten keskuudessa. Keskuskauppakamarin välityslautakunta siirtyi 1.1.2024 käyttämään termiä "välitystuomari" uudistuneissa välitysmenettelysäännöissään. Termi vastaa myös ruotsinkielistä termiä "skiljedomare", jota käytetään Tukholman keskuskauppakamarin säännöissä ja muutenkin vakiintuneesti Ruotsissa.

Termi "välitysoikeuden jäsen" on ongelmallinen useasta syystä:

- Käsite "välitysoikeuden jäsen" on omiaan antamaan vaikutelman monijäsenisestä kokoonpanosta. Kun käsite "välitysoikeus" jo itsessään viittaa vakiintuneesti koko välitysoikeuden kokoonpanoon, viittaavat molemmat käsitteet lähtökohtaisesti monijäseniseen kokoonpanoon, vaikka merkittävä osa välitysmenettelystä ratkaistaan yhden välitystuomarin toimesta.
- Termi on kankea ja vaikeakäyttöinen käytännössä.
- Alan toimijat käyttävät jo vakiintuneesti termiä "välitystuomari", mikä johtaisi epä johdonmukaisuuteen lain ja käytännön välillä.

Sekoittumisvaaraa tuomioistuimen tuomarin kanssa ei ole. Välitysmenettely on selkeästi erillinen prosessilaji, ja uuden lain myötä se irtaantuu entistä selvemmin oikeudenkäymiskaaresta. Välitystuomarin esteellisyttä ei enää arvioida tuomarin esteellisyysäännösten mukaan, ja välitysoikeus saa itsenäisen toimivallan määrätä turvaamistoimista. Lisäksi välitystuomio muodostaa ulosottoperusteen, mikä korostaa toiminnan kiinteää yhteyttä tuomiovallan käyttöön. Tällöin termi "välitystuomari" ilmaisee täsmällisesti toiminnan luonteen.

Jos tavoitteena on UNCITRALin mallilain mukainen terminologia, mallilain "arbitrator"-käsitettä ei voida kääntää käsitteellä "välitysoikeuden jäsen". Mallilain systematiikka perustuu yksittäisiin välitystuomareihin, ei kollegiaaliseen elimeen.

3. Välitysoikeuden toimivalta ja kokoonpano

Kiitämme työryhmää välitysoikeuden toimivaltaa koskevan nimenomaisen säännöksen sisällyttämisestä lakiehdotukseen. Ehdotettu 18 § vahvistaa mallilain mukaisen Kompetenz-kompetenz -doktriinin, joka on kansainvälisesti vakiintunut periaate.

Myös mahdollisuus saattaa kaikki välitysoikeuden toimivaltaratkaisut tuomioistuimen ratkaistavaksi välitysmenettelyn aikana on tervetullut poikkeama mallilaista. Tämä voi vähentää välitystuomioiden kumoamiskanteita ja nopeuttaa lopullisen ratkaisun saavuttamista toimivaltaerimielisyyksissä.

Kaikkien välitysmenettelyjä koskevien tuomioistuinasioiden keskittäminen yhtäältä Helsingin hovioikeuteen ja toisaalta Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen on erittäin tervetullut ratkaisu. Erityisesti kumoamiskanteiden käsittely ensiasteena hovioikeudessa olisi merkittävä parannus nykytilanteeseen.

Kiitämme lakiehdotuksen 19 §:ään otettua säännöstä kolmannen tahon liittämistä asianosaiseksi ja välitysmenettelyjen yhdistämisestä. Käytännössä on yhä useammin tarvetta ratkaista monimutkaisia, usean osapuolen välisiä riitoja tehokkaasti välitysmenettelyssä.

Katsomme kuitenkin, että lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin kategorinen säännös välitysoikeuden jäsenten erottamisesta tulisi muuttaa harkinnanvaraiseksi. Nykymuotoinen automaattinen erottamisvelvollisuus voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tilanteissa, joissa on ilmeistä, että välitysoikeuden nimittämisen jälkeen liitetillä asianosaisella ei ole tarvetta osallistua nimittämiseen. Tuomioistuimella tulisi olla mahdollisuus arvioida tapauskohtaisesti, onko kokoonpanon muuttaminen tarkoituksenmukaista ottaen huomioon menettelyn vaihe, kolmannen tahon liittämisen ajankohta ja käytännön vaikutukset. Lisäksi, jotta välitysoikeuden kokoonpanosta saataisiin lopullinen selvyys viivytyksettä, liitettävälle asianosaiselle tulisi asettaa lyhyt määräaika välitysoikeuden jäsenen erottamista koskevan hakemuksen tekemiseksi tuomioistuimelle.

4. Turvaamistoimet

Kannatamme lakiehdotuksen 20 §:ää, joka tarjoaa välitysoikeudelle nimenomaisen toimivallan määrätä täytäntöönpanokelpoisista turvaamistoimista. Tämä on merkittävä parannus nykytilanteeseen ja vastaa kansainvälistä käytäntöä.

Tuomioistuinten nykyiset ruuhkat ja pitkät käsittelyajat herättävät kuitenkin huolta siitä, pystytäänkö näitä luonteeltaan kiireellisiä asioita käsittelemään riittävän nopeasti. Vaikka välitysmenettelyssä annettuja turvaamistoimia tyypillisesti noudatetaan vapaaehtoisesti, turvaamistoimien tehokkuus turvataan viime kädessä niiden välittömällä täytäntöönpanolla, minkä vuoksi katsomme, että välitysoikeuden määräämien turvaamistoimien täytäntöönpanohakemukset tulisi määrätä käsiteltäväksi kiireellisinä. Lisäksi tulee varmistaa, että Helsingin hovioikeudelle osoitetaan riittävät resurssit näiden asioiden käsittelyyn.

Turvaamistoimien täytäntöönpanokelpoisuus on rajattu vain Suomessa käytävissä välitysmenettelyissä annettuihin turvaamistoihin. Täytäntöönpanokelpoisuuden ulottamista myös ulkomaille annettuihin turvaamistoihin tulisi voida myös harkita, kunhan voidaan varmistua ulkomaisen menettelyn täyttäneen Suomen lain asettamat minimiedellytykset.

Ehdotuksessa voisi mahdollisesti täsmentää, kattaako se myös niin sanotussa pikaturvaamismenettelyssä (emergency arbitrator proceedings) annetut turvaamistoimet, vai ainoastaan pääasiaa ratkomaan asetetun välitysoikeuden antamat turvaamistoimet.

5. Sähköinen viestintä

On positiivista, että lakiehdotuksessa on pyritty huomioimaan digitalisaation tarjoamia tehostusmahdollisuuksia. Sähköinen tiedoksianto on omiaan säästämään kustannuksia ja lyhentämään menettelyn kokonaiskestoa erityisesti rajat ylittävissä välitysmenettelyissä.

Kiinnitämme kuitenkin lainvalmistelun huomion lakiehdotuksessa esiintyvään epäjohtonmukaisuuteen. Lakiehdotuksen 2 §:n mukaan sähköinen viesti katsotaan vastaanotetuksi, kun se on lähetetty vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen, kun taas 24 §:n mukaan välitysmenettely tulee vireille, kun vastaaja on saanut ilmoituksen. Ei ole selvää, sovelletaanko 2 §:ää välitysmenettelyn vireilletuloon, ja jos sovelletaan, katsotaanko menettely alkaneeksi lähetyshetkellä vai tosiasiallisen tiedoksisaannin hetkellä. Tämä on käytännössä merkittävä kysymys määräaikojen ja vanhentumisen kannalta. Suosittelemmekin, että esitöissä selvennetään 2 §:n soveltamisalaa ja sen suhdetta 24 §:ään.

6. Välitystuomion täytäntöönpanosta

Välitystuomion täytäntöönpano edellyttää ehdotuksessa entiseen tapaan täytäntöönpanomääräystä yleiseltä tuomioistuimelta. Käytännössä tämä aiheuttaa merkittävää viivettä täytäntöönpanolle niissäkin tilanteissa, joissa täytäntöönpanoa ei aktiivisesti vastusteta. Suosittelemme vielä harkitsemaan sitäkin mahdollisuutta, että välitystuomion voisi antopaikasta riippumatta saattaa suoraan ulosottoon vastaavassa menettelyssä kuin toisessa EU-jäsenvaltiossa annetun tuomioistuimen tuomion Bryssel I -asetuksen perusteella, jolloin täytäntöönpanon vastustaminen kävisi päinsä ulosottovalituksella.

7. Poikkeuksista välityssopimuksen sitovuuteen

Yhdymme työryhmän kantaan siitä, että uuteen lakiin ei tulisi sisällyttää kategorista välityssopimuksen sitomattomuutta tai muita sopimusvapauden rajoituksia työ sopimusten tai sellaisten sopimusten osalta, joissa osapuolena on mikro- tai pienyrittäjä. Työryhmän mietinnön jaksossa 5.1 esitetyt perusteet ovat vakuuttavia ja osoittavat, että vallitseva asiointi tarjoaa riittävän oikeussuojan näille osapuolille ilman erillistä asiaa koskevaa sääntelyä.

8. Yhteenveto

Kannatamme työryhmän mietintöä uudesta välitysmenettelylaista. Uudistus on tärkeä askel Suomen kilpailukyvyyn vahvistamisessa kansainvälisen välitysmenettelyn paikkana.

2. 1 luku Yleiset säännökset

-

3. 2 luku Välityssopimus

-

4. 3 luku Välitysoikeuden kokoonpano

-

5. 4 luku Välitysoikeuden toimivalta

-

6. 5 luku Asian käsittely välitysmenettelyssä

-

7. 6 luku Välitystuomio

-

8. 7 luku Välitystuomion kumoaminen

-

9. 8 luku Välitystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

-

10. 9 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

11. Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

-

12. Muut huomiot

-

Hirvonen Laura
Roschier Asianajotoimisto Oy